

FORMALIOJI MOKSLO KOMUNIKACIJA MOKSLO LEIDINIUOSE „KNYGOTYRA“ IR „INFORMACIJOS MOKSLAI“: KIEKYBINIS TYRIMAS

MARIJA STONKIENĖ, ERIKA JANIŪNIENĖ,
RENATA MATKEVIČIENĖ

Vilniaus universiteto Komunikacijos ir informacijos katedra
Universiteto g. 3, LT-01513 Vilnius, Lietuva
El. paštas: marija.stonkiene@kf.vu.lt;
erika.janiuniene@kf.vu.lt;
enata.matkeviciene@kf.vu.lt

Straipsnyje, aptarus mokslo komunikacijos raiškas, formaliosios mokslo komunikacijos mokslininkas–mokslininkui svarbą, analizuojama Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto mokslininkų formalioji mokslo komunikacija. Tiriama visuminė Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto mokslininkų mokslo komunikacijos struktūra, mokslo produkcijos sklaidos geografinė aprėptis, mokslo komunikacijos dalyviai. Tyrimas atskleidė, kad formalioji mokslo komunikacija dominuoja visuminėje Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto mokslininkų mokslo komunikacijos struktūroje ir kad Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto mokslininkų formalioji mokslo komunikacija telkiasi Lietuvoje. Formaliosios komunikacijos ir informacijos mokslo komunikacijos, tarpininkaujamos specializuotų mokslo leidinių „Knygotyra“ ir „Informacijos mokslai“ (2000–2005), tyrimas leido išskirti institucijas, kuriose vykdomi komunikacijos ir informacijos srities moksliniai tyrimai, aktyviausius mokslo dalyvius. Atlikus tyrimą buvo suformuluota prielaida, kad Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto mokslininkai formuoja komunikacijos ir informacijos mokslų srities žemėlapi Lietuvos formaliojoje komunikacijos ir informacijos mokslo komunikacijoje.

Reikšminiai žodžiai: mokslas, komunikacijos ir informacijos mokslas Lietuvoje, mokslininkas, mokslo komunikacija, formalioji mokslo komunikacija, Vilniaus universiteto Komunikacijos fakultetas, mokslo leidinys „Knygotyra“, mokslo leidinys „Informacijos mokslai“, mokslinės publikacijos.

Efektyviai akademinėi veiklai būtinas ne tik siekis susipažinti, įvertinti kitų mokslininkų tyrimų rezultatus, mokslinius darbus, bet ir užtikrinti originalių mokslinių tyrimų rezultatų sklaidą, lemiančią tyrėjų, mokslininkų, mokslininkų ir visuomenės sąveiką.

Taigi komunikacija ne tik lemia išliekamąją mokslo vertę, bet ir yra mokslinių tyrimų rezultatų praktinio pritaikomumo sąlyga. Komunikacijos kaip neatsiejamo mokslo elemento samprata artikuliuojama Chistine'os Borgman, Wilfrido Frederico Lancasterio,

Williamo D. Garvey'aus ir Belverio C. Griffitho, Fyttono Rowlando, Harry'o Hummelo ir Hanso E. Roosendaalio ir kitų mokslininkų darbuose.

Mokslo komunikacija suprantama kaip bet kurios srities mokslininkų formaliais ir neformaliais kanalais atliekama mokslo žinių sklaida suinteresuotosioms auditorijoms taikant įvairias komunikacijos priemones. Mokslo komunikacijos tikslinė auditorija, pranešimų, kanalų ir komunikacijos tarpininkų savitumai apibrėžia skirtingas mokslo komunikacijos raiškas – sąveiką *mokslininkas–visuomenė*, arba mokslo populiarinimą (angl. *science mass communication* arba trumpinant – *science communication*), kuris svarbus visuomenės moksliniam raštingumui (angl. *science literacy*), bendram mokslo supratimui ir domėjimuisi mokslu (angl. *public understanding of science, public awareness of science*), mokslinei kultūrai (angl. *scientific culture*), ir komunikaciją tarp mokslininkų, t. y. pasikeitimą mokslinė informacija *mokslininkas–mokslininkui* (angl. *scholarly communication, scientific communication, academic communication, pure science communication*).

Darbuose, analizuojančiuose mokslininkų mokslo informacijos, žinių sklaidą kitiems mokslininkams (W. D. Garvey, B. C. Griffith; Nancy Fjallbrant; Julie Hurd; Trine Fjordback Sondergaard, Jack Andersen, Birger Hjørland; John Makenzie Owen ir kt.) pabrėžiama dualistinis mokslo komunikacijos *mokslininkas–mokslininkui* (toliau tekste – mokslo komunikacijos) pobūdis: formalioji ir neformalioji mokslo komunikacija.

Neformalioji mokslo komunikacija – tai mokslo žinių sklaida neformaliais komunikacijos kanalais atskiriems subjektams, su šios informacijos sklaidėju susijusiems atitinkamais socialiniais ryšiais. Formalioji mokslo komunikacija suprantama kaip mokslinės informacijos ir žinių sklaida mokslo bendruomenės nariams formaliaisiais mokslinės komunikacijos kanalais, kurie nusako ir taikomus mokslinės informacijos pristatymo / sklaidos žanrus. Dar vieną formaliosios ir neformaliosios mokslo komunikacijos skirtumą nurodo Airong Luo ir Judith S. Olson [3] teigdami, kad formalioji mokslo komunikacija yra nuasmeninta, o neformalioji – asmeninė ir tiesioginė. Būtina pabrėžti, kad formalioji mokslo komunikacija yra tarpininkaujama komunikacija. Darbuose, analizuojančiuose formaliąją mokslo komunikaciją (Arthur Jack Meadows; Amy Friedlander ir Randi S. Bessette ir kt.), pastebima, kad ši komunikacija siejama su savitais komunikacijos kanalais, formuojančiais viešo mokslinio tyrimo rezultatų pateikimo kitiems mokslininkams sistemą. Svarbiausia formaliosios mokslo komunikacijos priemone formaliosios komunikacijos tyrėjai laiko mokslines publikacijas mokslo žurnaluose. Donas Schauderis teigia, kad profesionali publikacija yra fundamentali mokslo komunikacijos forma [7], Michaelis Nentwichas nurodo, kad mokslo publikacijų sistema yra formaliosios mokslo komunikacijos branduolys [6, 35]. Tačiau formaliosios mokslo komunikacijos tyrimas neturėtų būti apribojamas siauro akademinų publikacijų segmento – mokslinių straipsnių – srau-

to, tematikos, kitų rodiklių moksliniuose žurnaluose analize. Tiriant mokslininkų tarpusavio komunikaciją dera analizuoti ne tik šias priemones, bet ir formaliąją mokslininkų tarpusavio komunikaciją, vykdomą skleidžiant mokslines idėjas nacionalinėse ir tarptautinėse konferencijose, fiksuojant mokslo laimėjimus monografijose, dalijantis ekspertinės veiklos patirtimi.

Analizuojant mokslininkų siūlomus mokslo komunikacijos modelius pastebimas neformaliosios mokslo komunikacijos išskirtinumas – ši komunikacija dažnai yra pirminė, vykstanti lygia greta su formaliąja komunikacija. Neformaliosios komunikacijos svarbos visam mokslo komunikacijos procesui įžvalgą patvirtina Blaise'o Cronino [2, 11] teiginys, kad didžioji dalis mokslo komunikacijos yra neformalaus pobūdžio. Neformalioji mokslo komunikacija tarp mokslininkų vyksta visuose mokslinio tyrimo etapuose, ji svarbi „vidinei mokslinio tyrimo kokybės“ patikrai: mokslinių idėjų, mokslinių tyrimų rezultatų aptarimui, įvertinimui iki juos viešai paskelbiant. Ši komunikacija vyksta ir viešai paskelbus mokslinį darbą, ji leidžia tęsti, tobulinti mokslinius tyrimus.

Formalioji mokslo komunikacija ne tik atlieka mokslininko mokslinio tyrimo autorystės, mokslo žinių paskelbimo prioriteto nuorodos (registravimo), tyrimo ir jo rezultatų mokslinio statuso patvirtinimo (sertifikavimo) ir mokslo informacijos išsaugojimo (archyvavimo) funkcijas. Formalioji mokslo komunikacija yra svarbi „išorinei mokslinio tyrimo kokybės“ patikrai. Šią

kokybės patikros funkciją vykdo formaliosios mokslo komunikacijos tarpininkai, t. y. tie komunikacijos subjektai, kurių veikla siejama su mokslo darbų publikavimu (tradicine ar skaitmenine forma), mokslinių tyrimų rezultatų vertinimu. Formalioji mokslo komunikacija, grindžiama viešinamo mokslinio kūrinio turinio kokybės patikra atliekant mokslinį recenzavimą, nustatant mokslinio žanro kriterijų atitiktį, perkeliama mokslinę diskusiją į viešąją erdvę, yra svarbi kokybiškai mokslo žinių sklaidai ir plėtrai. Formaliosios mokslo komunikacijos vyksmas svarbus visuomenės viešajam interesui, mokslinių tyrimų rezultatų taikomumui užtikrinti, mokslininko, tyrėjo socialinei atsakomybei realizuoti. Formalioji mokslo komunikacija sudaro sąlygas ir suteikia galimybių akademinėi bendruomenei diskutuoti mokslinių tyrimų rezultatus, juos vertinti, tokiu būdu užtikrinama mokslinių tyrimų kokybė, taikomumas, tęstinumas.

Formaliosios mokslo komunikacijos kiekybinių aspektų analizė leidžia įvertinti mokslininko mokslinį aktyvumą, identifikuoti aktyviai veikiančias (atliekančias mokslinius tyrimus ir viešinančias šių tyrimų rezultatus) institucijas, suteikia duomenų, patvirtinančių institucinę ar individualią lyderystę moksliniuose tyrimuose.

Šio straipsnio tikslas – išanalizuoti kiekybinius Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto mokslininkų formaliosios mokslo komunikacijos, tarpininkaujamos specializuotų periodinių komunikacijos ir informacijos mokslų krypties mokslo leidinių, aspektus. Formaliosios mokslo

komunikacijos tyrime, įvertinus bendrąsias formaliosios mokslo komunikacijos tradicijas, susiklosčiusią Lietuvos informacijos ir komunikacijos mokslų komunikacijos sistemą, reikšminama dokumentinė mokslo komunikacija, kuri vyksta tarpininkaujama komunikacijos ir informacijos mokslų krypties mokslo leidinių (specializuotų periodinių mokslo leidinių), nes remiamasi prielaida, kad šiuose leidiniuose formuojamas esminis komunikacijos ir informacijos mokslų mokslinių pranešimų srautas.

Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto mokslininkų formaliosios mokslo komunikacijos, tarpininkaujamos specializuotų periodinių mokslo leidinių, tyrimui svarbu įvertinti šios komunikacijos kontekstą (aplinką), t. y. ištirti kiekybines jos raiškas visuminėje Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto mokslininkų mokslo komunikacijoje. Formaliosios mokslo komunikacijos, tarpininkaujamos specializuotų periodinių mokslo leidinių mokslo komunikacijos, konteksto (aplinkos) tyrimas leis įvertinti šios komunikacijos reikšmę, mastą bendrame mokslinių pranešimų sraute.

Analizuojant Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto mokslininkų formaliąją mokslo komunikaciją, tarpininkaujamą reikšmingiausių komunikacijos ir informacijos mokslų krypties mokslinių leidinių:

- aptariama ir analizuojama visuminė Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto mokslininkų mokslo komunikacijos struktūra, įvertinama Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto mokslininkų mokslo produkcijos sklaidos geografinė

aprėptis ir pateikiamas geografinis mokslo komunikacijos žemėlapis;

- nustatomi komunikacijos ir informacijos mokslo komunikacijos dalyviai, generuojantys mokslinės informacijos srautą pasirinktuose specializuotuose komunikacijos ir informacijos mokslų leidiniuose; identifikuojamos institucijos, kuriose vyksta komunikacijos ir informacijos mokslų srities tyrimai, mokslininkai, viešinantys mokslinių komunikacijos ir informacijos srities tyrimų rezultatus;
- nustatomas atskirų institucijų, mokslininkų aktyvumas mokslo leidinių tarpininkaujamoje formaliojoje komunikacijos ir informacijos mokslų komunikacijoje, išsiaiškinami aktyviausiai mokslinių tyrimų rezultatus specialiuose Lietuvos komunikacijos ir informacijos mokslų srities leidiniuose publikuojantys Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto mokslininkai, sykiu identifikuojami potencialūs komunikacijos ir informacijos mokslų srities lyderiai tiek instituciniu, tiek individualiu aspektu (lyderystei patvirtinti būtinas kokybinių formaliosios mokslo komunikacijos aspektų tyrimas).

Atliekant tyrimą naudoti kiekybiniai formaliosios mokslo komunikacijos tyrimo metodai. Vykdamas visuminę Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto dėstytojų (mokslo personalo, einančio fakultete pagrindines pareigas visu ir puse etato) mokslo informacijos ir žinių sklaidos analizę, siekiant identifikuoti formalios mokslo komunikacijos formas, auditorijas ir pateikti

mokslo komunikacijos žemėlapi, duomenys buvo renkami, tikslinami naudojant šiuos informacijos šaltinius: Vilniaus universiteto Mokslinės bibliotekos sudarytą „Dėstytojų mokslinių publikacijų“ duomenų bazę; Matematikos ir informatikos instituto sudarytą duomenų bazę „Mokslo institucijos“; Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto tinklalapio duomenis. Identifikuojant mokslo komunikacijos struktūrą, nagrinėjami mokslo pranešimų tipai, orientuoti į skirtingas auditorijas (mokslininkus, profesinę bendruomenę, visuomenę). Analizuojant formaliosios mokslo komunikacijos pranešimų srautą, atkreipiamas dėmesys ir į mokslo komunikacijos tarpininką (publikavimo šaltinį), laikant jį mokslinio pranešimo paskirties ir potencialios auditorijos identifikatoriumi. Straipsnyje savita formaliosios mokslo komunikacijos forma laikoma ekspertinė veikla. Formaliojoje komunikacijos ir informacijos mokslo srities mokslo komunikacijoje išskirti šie publikavimo šaltiniai: recenzuojami mokslo leidiniai ir mokslo straipsnių rinkiniai, monografijos, tarptautinių ir nacionalinių konferencijų pranešimai, jų pagrindu publikuoti leidiniai. Formaliosios mokslo komunikacijos (sąveika *mokslininkas–mokslininkui*) formos išskirtos pagal mokslo produkcijos klasifikaciją, kuri naudojama sudarant minėtas mokslo duomenų bazes.

Atskleidžiant visuminę Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto komunikacijos ir informacijos mokslininkų mokslo komunikacijos struktūrą, pristatomos ir kitos mokslo komunikacijos raiškos (mokslo

populiarinimas arba sąveika *mokslininkas–visuomenė* ir sąveika *mokslininkas–profesinė bendruomenė*). Tiriamą sąveiką *mokslininkas–visuomenė* analizuojamas mokslinės informacijos, mokslinių pranešimų srautas šiuose šaltiniuose: informaciniuose (pvz., enciklopedijose) ir kituose (pvz., dienraščiuose) leidiniuose, publikuojančiuose mokslo populiarinimo ir taikomuosius darbus. Sąveikos *mokslininkas–profesinė bendruomenė* vertinimas atliekamas analizuojant mokslo komunikaciją, tarpininkaujama profesinės paskirties žurnalų, taikomųjų mokslo darbų (katalogų, rodyklių, bibliografinių žodynų).

Nagrinėjant Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto komunikacijos ir informacijos mokslininkų mokslo komunikacijos geografinę aprėptį, tyrimo objektu laikomas formalios mokslo komunikacijos vienetas (mokslo straipsnis, monografijos, publikuoti konferencijų pranešimai), fiksuojama geografinė šio vieneto išleidimo vieta.

Nustatant institucijas, mokslininkus, atliekančius ir viešinančius komunikacijos ir informacijos mokslų srities tyrimus, identifikuojant komunikacijos ir informacijos mokslo komunikacijos dalyvius, generuojančius mokslinės informacijos srautą, išskiriant aktyviausius Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto mokslininkus, publikuojančius mokslinių tyrimų rezultatus komunikacijos ir informacijos mokslų srities Lietuvos specializuotuose periodiniuose mokslo leidiniuose, atliekama šių leidinių publikacijų srauto kiekybinė analizė, pagrindinį dėmesį teikiant straipsnių autorystės

informacijai (autorių nuorodoms, autorių nurodomoms institucinėms prieskyroms). Tyrimui pasirinkti du aukštos kokybės, senas mokslinės leidybos tradicijas bei leidybos patirtį turintys specializuoti moksliniai leidiniai: „Knygotyra“ ir „Informacijos mokslai“, kuriuose skelbiami komunikacijos ir informacijos mokslų srities darbai. Šie moksliniai leidiniai pasirinkti dėl to, kad jie yra vieninteliai specializuoti komunikacijos ir informacijos mokslų srities leidiniai Lietuvoje. 2008 m. pradėtas leisti dar vienas komunikacijos ir informacijos mokslų srities mokslinis leidinys „Žurnalistikos tyrimai“, specializuojamas tirti žurnalistikos (veiklos, kūrinių, struktūros), žurnalistikos raidos tendencijas ir naujienas. Tačiau dėl tyrimui nepakankamo šio mokslinio leidinio egzistavimo laikotarpio formalioji mokslo komunikacija, tarpininkaujama šio leidinio, neanalizuojama. Tyrimui pasirinktas penkerių metų laikotarpis (2000–2005). Šis formaliosios komunikacijos ir informacijos mokslo komunikacijos vyksmo, tarpininkaujamo mokslo leidinių „Knygotyra“ ir „Informacijos mokslai“, laikotarpis pasirinktas dėl to, kad nuo 2000 m. šiuose leidiniuose publikuojamų straipsnių tekstai yra laisvai prieinami internetu. Tai svarbu šiuolaikinės formaliosios mokslo komunikacijos tyrimui. Laikoma, jog tai, kad šie moksliniai leidiniai leidžiami Vilniaus universitete, neturi lemiamos įtakos Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto mokslininkų kiekybinių formaliosios mokslo komunikacijos, tarpininkaujamos šių leidinių, aspektų tyrimui, nes jų turinio kokybę užtikrina,

publikacijų atranką atlieka redaktorių kolegijos, sudaromos iš išskirtinę kompetenciją komunikacijos ir informacijos bei artimose mokslų srityse turinčių mokslininkų, atstovaujančių daugeliui Lietuvos ir užsienio valstybių mokslinių institucijų.

Lietuvoje formaliosios mokslo komunikacijos tyrimai turi senas tradicijas (profesorės Onos Voverienės, jos mokinių Birutės Railienės, Giedrės Sasnauskaitės ir kt., profesorės Vandos Stonienės, profesorės Elenos Macevičiūtės ir kt. darbai). 2000 m. išėjusiame 36-ajame „Knygotyros“ tome Vilniaus universiteto profesorė Vanda Stonienė publikavo analitinę „Knygotyros“ leidinio 1970–1999 m. apžvalgą, kurioje aptarė šio leidinio struktūrą, autorius, apipavidalinimo ir platinimo klausimus, redaktorių kolegiją. Tame pačiame „Knygotyros“ tome kita Vilniaus universiteto profesorė Ona Voverienė, taikydama bibliometrijos metodą, pateikė knygotyrinių ir informacijos mokslų leidinių citavimo analizę (1949–1998) [9]. 2006 m. išėjusiame 47-ajame „Knygotyros“ tome Švedijos Boro Universiteto (Högskolan i Borås) ir Vilniaus universiteto profesorė Elena Macevičiūtė, originaliai pristatydama „Vilniaus universiteto mokslo darbo „Knygotyra“ turinio rodyklę: 1961–2005 (t. 1–45)“, aptarė „Knygotyros“ publikacijų tematikos skirstinį, nurodė produktyviausius autorius [4]. „Informacijos mokslų“ leidybos dešimtmečiui pažymėti mokslinio leidinio atsakingoji sekretorė docentė Ala Miežinienė 2004 m. atliko leidinio autorių ir temų analizę, kuri atspindi tuo metu išryškėjusias aktualias informacijos ir komunikacijos

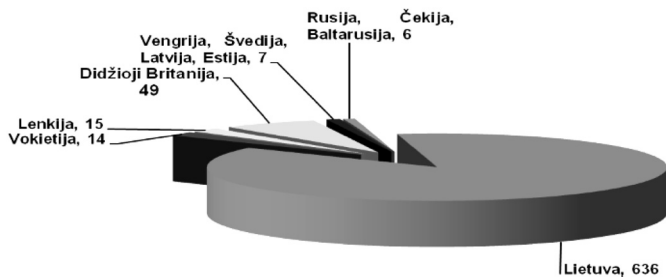
mokslių temas, aktyvius mokslininkus [5]. Minimi tyrimai yra svarbūs komunikacijos ir informacijos srityje dirbančių Lietuvos mokslininkų formaliajai komunikacijai pažinti. Šiame straipsnyje pristatomos tyrimo dalies, skirtos formaliajai mokslo komunikacijos, tarpininkaujamos mokslo leidinių „Knygotyra“ ir „Informacijos mokslai“, analizei, skiriamasis požymis (lyginant jį su profesorių V. Stonienės, O. Voverienės, E. Macevičiūtės, A. Miežinienės atliktais tyrimais) yra tas, kad analizuojamos tik Vilniaus universiteto Komunikacijos fakultete dirbančių mokslininkų mokslinių straipsnių publikavimo mokslo leidiniuose „Knygotyra“ ir „Informacijos mokslai“ apimtis; tiriamas Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto institucinis aktyvumas.

Tyrimo svarba siejama su nagrinėjamo objekto – tarpininkaujamos formaliosios mokslo komunikacijos – kiekybinių aspektų tyrimu, jos konteksto visumine analize, parodančia šios komunikacijos vietą Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto mokslininkų mokslo informacijos ir žinių sklaidoje. Straipsnyje pristatomi kiekybinio mokslinio tyrimo rezultatai gali būti pritaikomi formaliosios mokslo komunikacijos plėtotės krypčių, kaitos išvalgomis, šios komunikacijos dalyvių kiekybinei plėtrai, aktyvumo, tarptautiškumo skatinimui. Tyrimas bus tęsiamas analizuojant kitus Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto mokslininkų mokslo komunikacijos aspektus, Lietuvos informacijos ir komunikacijos mokslininkų komunikaciją. Atlikto kiekybinio tyrimo duomenis ketinama papildyti kokybiniais

Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto mokslininkų formaliosios mokslo komunikacijos tyrimo duomenimis.

Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto mokslininkų visuminis formaliosios mokslo komunikacijos žemėlapis

Sisteminės analizės būdu, derinant mokslo produkcijos tipą, kuris pagal keliamus kokybinius reikalavimus skirtinas konkrečiai auditorijai, ir publikavimo šaltinį, leidžiantį identifikuoti publikacijos paskirtį, Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto mokslo bendruomenės visuminė mokslo komunikacijos struktūra būtų tokia: *mokslo populiarinimas* ir *sąveika mokslininkas–profesinė bendruomenė* sudaro 26 proc. visos mokslo komunikacijos, čia mokslinės informacijos ir mokslo žinių sklaida pagal auditorijas pasiskirstė taip: 20 proc. skiriama profesinei bendruomenei (*mokslininkas–profesinei bendruomenei*) ir 6 proc. visos mokslo produkcijos kreipiama į visuomenę (*mokslininkas–visuomenei*). Formaliosios mokslo komunikacijos *mokslininkas–mokslininkui* dalis visoje mokslo komunikacijoje sudaro 74 proc. Išnagrinėjus Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto mokslininkų mokslinės informacijos ir žinių sklaidą, įvertinus mokslo produkcijos publikavimo šalis bei aktyvų mokslininkų dalyvavimą tarptautiniuose seminaruose ir konferencijose (kurių medžiaga išleista), pastebėta, kad tiriamuoju laikotarpiu formalioji mokslo komunikacija aktyviausiai vykdoma Lietuvoje (paskelbti 636 publikacijų vienetai), Didžiojoje Brita-

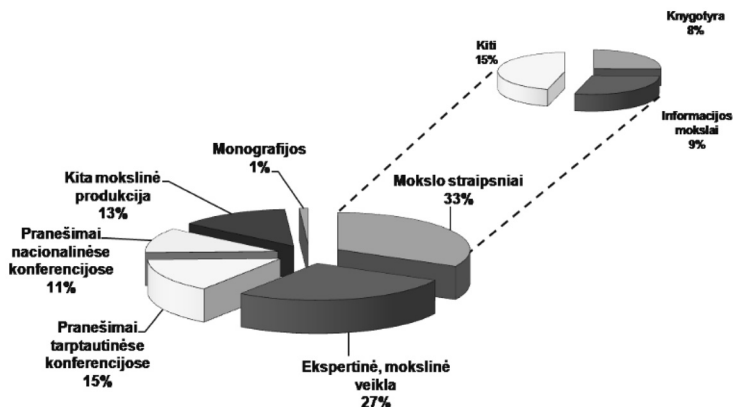
1 pav. Formaliosios mokslo komunikacijos geografinė aprėptis

nijoje (49 publikacijų vienetai), Vokietijoje (22 publikacijų vienetai). Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto mokslininkų mokslo komunikacija vyksta kaimyninėse šalyse – Latvijoje, Estijoje (7 publikacijų vienetai) ir Baltarusijoje, Rusijoje (6 publikacijų vienetai) (1 pav.).

Akivaizdu, kad Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto mokslininkų formalioji mokslo komunikacija neapsiriboja nacionaline erdve. Tačiau tarptautinė formaliosios mokslo komunikacijos dimensija turėtų būti skatinama, aktyvinama.

Tiriamuoju laikotarpiu Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto mokslininkų formaliosios mokslo komunikacijos formos pasiskirstė taip: *mokslo straipsniai* sudaro 33 proc., publikuoti *nacionalinių ir tarptautinių konferencijų pranešimai* 26 proc., *ekspertinė mokslinė veikla* 27 proc., *kita mokslinė produkcija* 13 proc., *monografijos* 1 proc. (2 pav.).

Atlikta mokslo straipsnių pasiskirstymo analizė rodo, kad specializuotuose informacijos ir komunikacijos mokslų leidiniuose viešinta: „Knygotyroje“ 8 proc., „Informaci-

2 pav. Formaliosios mokslo komunikacijos formų pasiskirstymas

jos moksluose“ 9 proc., prieskyra *kiti* sudaro 15 proc. – tai mokslo straipsniai, publikuoti pripažintuose tarptautiniuose mokslo žurnaluose „Journal of Documentation“, „International Journal of Information Management“, e. žurnale „Information Research“ ir Lietuvoje leidžiamuose recenzuojamuose mokslo žurnaluose „Tiltai“, „Politologija“, „Sociologija“ ir kt.

Prieskyra *kita mokslinė produkcija*, kuri sudaro 13 proc. visos formaliosios mokslo komunikacijos visumos, apima Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto mokslininkų informacijos ir žinių sklaidą *mokslininkas–profesinei bendruomenei, mokslininkas–visuomenei*.

Įvertinant tai, kad mokslinės informacijos ir mokslo žinių perdavimas vyksta įvairiomis formomis ir kanalais, formaliosios mokslo komunikacijos žemėlapi praplėtus *ekspertine veikla*, pastebima, kad ši mokslo komunikacijos forma Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto mokslininkų formaliosios mokslo komunikacijos sistemoje sudaro 27 procentus.

Apibendrinant Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto mokslininkų mokslo komunikacijos formų žemėlapi, galima teigti, kad jis yra įvairialypis, apimantis komunikaciją tarp skirtingų auditorijų (*mokslininkas–profesinė bendruomenė, mokslininkas–visuomenė, mokslininkas–mokslininkui*), geografinės aprėpties aspektu mokslininkų bendradarbiavimo tinklai plėtojami tarptautiniu ir nacionaliniu lygmeniu. Mokslo komunikacijos žemėlapio daugiaspektiškumas išryškintamas mokslininkų mokslo

produkcijos sklaidai naudojama formaliosios mokslo komunikacijos tipų įvairove. Būtina pasakyti, kad Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto mokslininkų mokslo komunikacijoje vyrauja mokslo komunikacija *mokslininkas–mokslininkui*, mokslo žinių formaliaisiais mokslo komunikacijos kanalais sklaida Lietuvos mokslininkams. Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto mokslininkai, skleisdami mokslo žinias, aktyviai naudoja tęstinius mokslo leidinius, tai rodo gausus publikacijų srautas (beveik trečdalis formaliosios mokslo komunikacijos pranešimų visumos) mokslinėje periodikoje. Beveik pusė šio mokslo komunikacijos pranešimų srauto yra tarpininkaujama dviejų specializuotų komunikacijos ir informacijos mokslų periodinių leidinių „Knygotyra“ „Informacijos mokslai“.

Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto mokslininkų formaliosios mokslo komunikacijos, tarpininkaujamos mokslo leidinių „Knygotyra“ ir „Informacijos mokslai“, kiekybinių aspektų tyrimas

1970 m. pasirodė komunikacijos ir informacijos mokslų žinijos sklaidai svarbus specializuotas Vilniaus universiteto tęstinis mokslo leidinys „Knygotyra“. Būtina pabrėžti, kad šis leidinys perėmė nuo 1961 m. leisto Lietuvos aukštųjų mokyklų mokslo darbų serijos „Bibliotekininkestės ir bibliografijos klausimai“ tematiką, ją praplėtė. Nuo 1980 m. „Knygotyra“ buvo specializuota dviem kryptimis ir pradėta leisti dviem teminiais leidiniais. Vienas iš šių leidinių

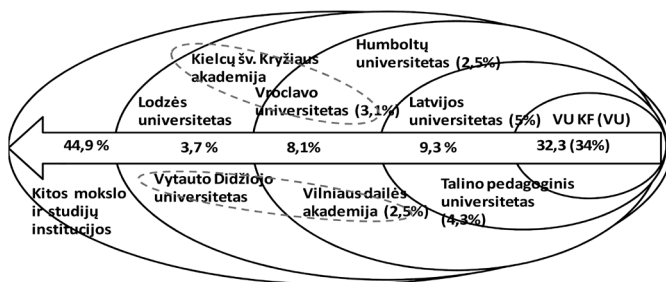
buvo skiriamas knygos, bibliotekų istorijos tematikai, kitas – bibliotekinkystės, bibliografijos ir informatikos tematikai. Nuo 1990 m. šiems moksliniams teminiams leidiniams suteiktas savarankiškų mokslinių leidinių statusas. Vienas iš jų – „Knygotyra“ – kreipiamas į su knyga susijusią tematiką; „leidinys daugiasluoksnės struktūros: aprėpia knygos istoriografiją, šaltiniotyra, knygotyros teoriją ir metodologiją plačiaja prasme, knygos meną, bibliografiją, kai kurios tarpdisciplininius dalykus, fiksuoja mokslo ir studijų kroniką, mokslo mokyklų ir mokslininkų ryšius. Jo tyrimo objektas yra ir modernioji skaitmeninė knyga“ [1]. Kitas leidinys – „Informacijos mokslai“ pristato informacijos ir žinių vadybos, informacijos visuomenės, komunikacijos ir žiniasklaidos, informacijos ir komunikacijos technologijų taikymo teorinius ir taikomuosius mokslo darbus.

2000–2005 m. moksliniame leidinyje „Knygotyra“ buvo publikuotas 161 mokslinis straipsnis. Moksliniu šiame tyrime laikomas straipsnis, kuris kaip mokslinis pateikiamas atitinkamame analizuojamo mokslo žurnalo skirsnyje, t. y. moksliniam straipsniui nepriskiriamos leidinyje publikuojamos recenzijos, apžvalgos, diskusijos ir pan. Tiriamuoju laikotarpiu mokslo leidinyje „Knygotyra“ mokslinius straipsnius publikavo 124 autoriai. Pastebimas itin nedidelis kelių autorių kartu parašytų mokslinių straipsnių skaičius. Tik 3,7 proc. visų tiriamuoju laikotarpiu publikuojamų mokslinių straipsnių yra parašyti kelių autorių. Mokslo leidinyje „Knygotyra“ publikuojami tiek

Lietuvos, tiek užsienio (Latvijos, Lenkijos, Estijos, Rusijos, Vokietijos, Baltarusijos, Anglijos, Suomijos, JAV) autorių straipsniai. Užsienio autorių moksliniai straipsniai tiriamuoju laikotarpiu sudarė 32,3 proc. mokslinių publikacijų srauto.

2000–2005 m. „Knygotyros“ mokslinių straipsnių srauto analizė parodė, kad šiame mokslo leidinyje publikuojami autorių, atstovaujančių įvairioms institucijoms (universitetams, mokslinių tyrimų institutams, bibliotekoms ir kt.) moksliniai darbai (1 pav.). Tik 34 proc. 2000–2005 m. „Knygotyroje“ publikuotų mokslinių straipsnių autoriai yra Vilniaus universiteto darbuotojai. Todėl daroma išvada: pasitvirtino teiginys, jog tai, kad mokslo leidinys „Knygotyra“ leidžiamas Vilniaus universitete, neturi lemiamos įtakos Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto mokslininkų kiekybinių formaliosios mokslo komunikacijos, tarpininkaujamos šio žurnalo, aspektų tyrimui.

„Knygotyros“ mokslinių straipsnių autorių nurodomų institucinių prieskyrų dažnio tyrimas leidžia įvertinti ne tik institucijų, kuriose plėtojamas komunikacijos ir informacijos mokslas, mokslo komunikacijos aktyvumą, bet ir įvertinti šiose institucijose atliekamų daugiasluoksnių, su knyga kaip komunikacijos priemone (medija) susijusių mokslinių tyrimų tematiką. Institucinių prieskyrų paminėjimo dažnis rodo, kad mokslo leidinio tematikos moksliniai tyrimai Lietuvoje vykdomi Vilniaus universitete, Vilniaus dailės akademijoje ir Vytauto Didžiojo universitete (3 pav.). Aktyviausiai

3 pav. Institucijų aktyvumas komunikacijos ir informacijos mokslo komunikacijoje tarpininkaujamoje mokslo leidinyje „Knygotyra“ pagal šiame leidinyje 2000–2005 m. straipsnius publikavusių autorių institucines prieskyras (procentais visame publikacijų sraute)

šių mokslinių tyrimų rezultatų viešintuoju pasitelkiant mokslo leidinį „Knygotyra“ yra Vilniaus universiteto Komunikacijos fakultetas – net 32,3 proc. „Knygotyroje“ publikuojamų mokslinių straipsnių autorių nurodo institucinę prieskyrą „Vilniaus universiteto Komunikacijos fakultetas“ (3 pav.).

Formaliojoje komunikacijos ir informacijos mokslo komunikacijoje, tarpininkaujamoje mokslo leidinyje „Knygotyra“, aktyviai dalyvauja ir užsienio valstybių mokslo tiriamosios institucijos. Tai Latvijos universitetas, Talino pedagoginis universitetas (Estija), Humboltų universitetas (Vokietija), Vroclavo universitetas (Lenkija), Lodzės universitetas (Lenkija), Kielcų Šv. Kryžiaus akademija (Lenkija). Akivaizdus Lenkijos institucinis aktyvumas šioje komunikacijoje (3 pav.). Tikėtina tokio aktyvumo priežastis gali būti tiek bendra Lietuvos ir Lenkijos istorija (taip pat ir kultūros, knygos istorija), tiek tradiciškai susiklostę kultūriniai, moksliniai ryšiai.

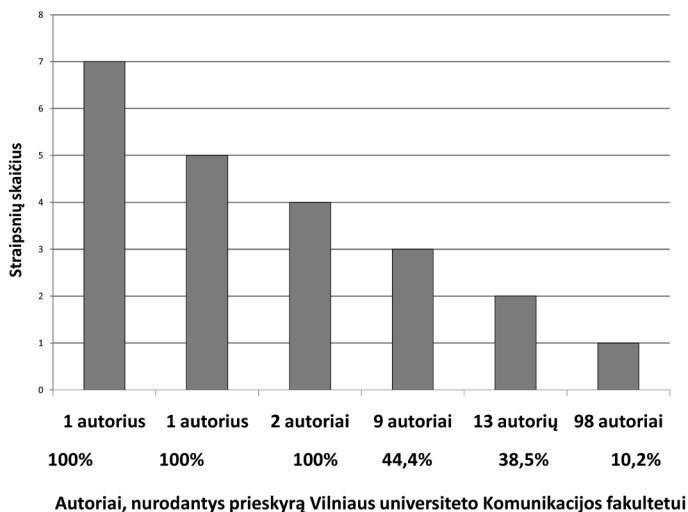
„Knygotyros“ mokslinė tematika yra itin aktuali bibliografijos, bibliotekininkystės mokslui, praktinei bibliotekų veiklai. Tuo paaiškinama bibliotekose dirbančių mokslininkų publikacijų gausa šiame moksliniame leidinyje – 25,2 proc. mokslinių straipsnių autorių nurodo institucinę bibliotekos prieskyrą. Tai leidžia teigti, kad aktyvūs „Knygotyros“ tarpininkaujamos formaliosios komunikacijos ir informacijos mokslų komunikacijos dalyviai yra Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka (23,3 proc. autorių, nurodančių bibliotekos prieskyrą), Vilniaus universiteto biblioteka (16,3 proc. autorių, nurodančių bibliotekos prieskyrą) ir Lietuvos mokslų akademijos biblioteka (11,6 proc. autorių, nurodančių bibliotekos prieskyrą).

Formaliosios mokslo komunikacijos ypatumas yra tas, kad visuomet nurodomas mokslinio pranešimo (straipsnio, monografijos, studijos ar kt.) autorius ir institucija, kurioje autorius dirba, todėl kiek netikėtas atlikto tyrimo rezultatas yra tai, kad beveik

3 proc. „Knygotyroje“ publikuojamų mokslinių straipsnių autorių nenurodo jokios institucinės prieskyros.

Autorių, publikuojančių darbus mokslo leidinyje „Knygotyra“, paminėjimo dažnio tyrimas leidžia išskirti daugiausia darbų tiriamuoju laikotarpiu šiame leidinyje publikavusius autorius. Būtina pabrėžti, kad šis leidinys turi aktyvių autorių branduolį. Tai daugiausia mokslinių straipsnių tiriamuoju laikotarpiu publikavę autoriai: Domas Kaunas (7 straipsniai), Alma Braziūnienė (5 straipsniai), Aušra Navickienė, Osvaldas Janonis (po 4 straipsnius). Šio tyrimo rezultatus lyginant su ankstesnių tyrimų duomenimis, konstatuojamas aktyviausių „Knygotyros“ autorių stabilumas – tiriamuoju laikotarpiu produktyviausi autoriai

Domas Kaunas, Alma Braziūnienė kaip aktyviausi yra nurodomi ir profesorės Vandos Stonienės tyrime [8, 124], o visi šiame tyrime nustatyti aktyviausi „Knygotyros“ autoriai aktyviausiais laikomi ir profesorės Elenos Macevičiūtės tyrime [4, 299]. Analizuojant aktyviausių, produktyviausių mokslo leidinio „Knygotyra“ autorių nurodomas institucines prieskyras pastebima, kad visi autoriai pateikia prieskyrą Vilniaus universiteto Komunikacijos fakultetui (2 pav.). Būtina atkreipti dėmesį, kad prieskyrą Vilniaus universiteto Komunikacijos fakultetui nurodo 44,4 proc. po tris straipsnius tiriamuoju laikotarpiu mokslo leidinyje „Knygotyra“ publikavę autoriai, 38,5 proc. – po du straipsnius ir 10,2 proc. – po vieną straipsnį (4 pav.).

4 pav. Mokslo leidinio „Knygotyra“ (2000–2005) autorių produktyvumas ir jų nurodoma institucinė prieskyra Vilniaus universitetui (procentais autorių grupėje)

Šie tyrimo duomenys ne tik patvirtina ankstesnę plačios aprėpties knygos tyrimų koncentracijos Vilniaus universiteto Komunikacijos fakultete išvadą, bet ir leidžia išskirti aktyviausius šios srities mokslininkus. Aktyviausi knygą tyrinėjantys ir tyrimų rezultatus „Knygotyroje“ viešinantys mokslininkai dirba Vilniaus universiteto Komunikacijos fakultete. Būtina atkreipti dėmesį į tai, kad mokslo leidinyje „Knygotyra“ tiriamuoju laikotarpiu matomas proporcingas, tolygus atotrūkis tarp aktyviausiai publikuojančių mokslinius straipsnius ir kitų mokslininkų (4 pav.), rodantis laipsnišką, nuoseklų mokslininkų aktyvėjimą.

Tęsiant informacijos ir komunikacijos mokslininkų formaliosios mokslo komunikacijos tyrimus svarbu išsiaiškinti mokslinių kūrinių publikavimo paskatas, leidinių, kuriuose skelbiami mokslo kūriniai, pasirinkimo priežastis, todėl šiame straipsnyje aptariami mokslinio tyrimo duomenys turėtų būti papildomi kokybinio tyrimo duomenimis. Kokybinė formaliosios mokslo komunikacijos pranešimų srauto (reikšmingiausiuose mokslo krypties leidiniuose, kitų mokslo krypčių leidiniuose Lietuvoje, užsienyje) turinio analizė leis įvardyti Lietuvoje aktualias komunikacijos ir informacijos mokslų tyrimo sritis, šių sričių lyderius.

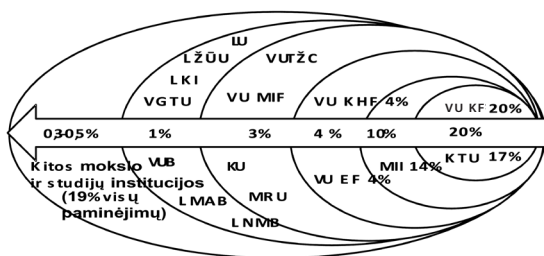
2000–2005 m. moksliniame leidinyje „Informacijos mokslai“ buvo publikuoti 348 moksliniai straipsniai, parengti 217 autorių. Kaip ir „Knygotyros“ mokslo leidinyje, tiriant „Informacijos mokslų“ mokslinių straipsnių bendraautorystę, taip pat pastebimas nedidelis kelių autorių kartu

parašytų mokslinių straipsnių skaičius – apie 19 proc. visų tiriamuoju laikotarpiu publikuotų mokslinių straipsnių yra parašyti kelių autorių. Mokslo žurnale „Informacijos mokslai“ skelbiami tiek Lietuvos, tiek užsienio (Latvijos, Lenkijos, Estijos, Rusijos, JAV, Bulgarijos) autorių moksliniai straipsniai. Lietuvos autorių moksliniai straipsniai tiriamuoju laikotarpiu sudarė apie 94 proc. visų mokslinių publikacijų srauto.

2000–2005 m. „Informacijos mokslų“ mokslinių straipsnių srauto analizė parodė, kad šiame leidinyje publikuojami autorių, atstovaujančių įvairioms švietimo ir mokslo institucijoms (universitetams, bibliotekoms, mokslinių tyrimų institutams ir kt.), moksliniai darbai (5 pav.).

Analizuojant „Informacijos mokslų“ žurnale straipsnius publikuojančių autorių nurodomas institucines prieskyras nustatyta, kad 38 institucijos yra nurodytos daugiau nei po 3 kartus. Tik apie 31 proc. visų 2000–2005 m. „Informacijos moksluose“ publikuotų mokslinių straipsnių autoriai yra Vilniaus universiteto darbuotojai. Tokie skaičiai patvirtina ankstesnę prielaidą, kad mokslo leidiniai („Knygotyra“, „Informacijos mokslai“), leidžiami Vilniaus universitete, nelemia šio universiteto mokslininkų dominavimo formaliojoje dokumentinėje komunikacijoje, pristatomoje aptartuose mokslo leidiniuose.

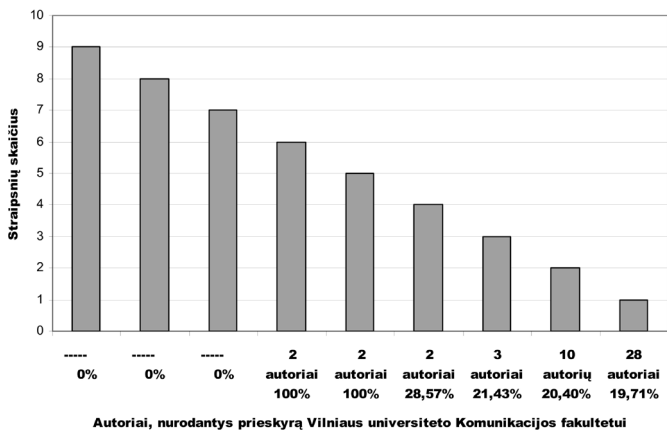
„Informacijos mokslų“ mokslinių straipsnių autorių institucinių prieskyrų tyrimas rodo, kad informacijos ir komunikacijos tematika straipsnius publikuoja Vilniaus universiteto, Kauno technologijos universi-

5 pav. Institucijų aktyvumas komunikacijos ir informacijos mokslo komunikacijoje, tarpininkaujamoje mokslo leidinio „Informacijos mokslai“, pagal šiame leidinyje 2000–2005 m. straipsnius publikavusių autorių institucines prieskyras

teto, Matematikos ir informatikos instituto, Lietuvos bibliotekų darbuotojai. Tyrimo duomenys rodo, kad „Informacijos mokslų“ žurnale dominuoja Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto (per 19 proc. visų atstovaujama institucijų), Kauno technologijos universiteto (18 proc.) ir Matematikos ir informatikos instituto (15 proc.) darbuotojų publikacijos (5 pav.). Lyginant tyrimo rezultatus su ankstesnių tyrimų duomenimis [5, 203], matoma institucijų, kurioms prieskyrą nurodo mokslinių straipsnių autoriai, sąrašo sutaptis (kartojasi Klaipėdos, Kauno technologijos, Vytauto Didžiojo, Vilniaus Gedimino technikos ir kt. universitetų, kitų Lietuvos mokslo įstaigų minėjimas). Atkreipiamas dėmesys ir į tai, kad autorių institucinis atstovavimas formaliojoje mokslo komunikacijoje, tarpininkaujamoje mokslinio leidinio „Informacijos mokslai“, atliepia susiklosčiusiems integralioms, tarpusavyje sąveikaujančioms informacijos mokslo paradigmoms – techninei, technologinei ir socialinei. Konstatuojant itin platų institucinį atstovavimą formaliojoje mokslo komunikacijoje, tarpininkaujamoje

mokslo leidinio „Informacijos mokslai“, būtina įvertinti tiek reprezentatyvių technologinei paradigmatai atstovaujančių Kauno technologijos universiteto, Matematikos ir informatikos instituto, Vilniaus universiteto Matematikos ir informatikos fakulteto publikacijų srauto dalį, tiek reikšmingai – socialinei komunikacijos ir informacijos mokslų paradigmatai atstovaujančio Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto, Vilniaus universiteto Ekonomikos fakulteto, Vilniaus universiteto Tarptautinio žinių ekonomikos ir žinių vadybos centro, Vilniaus universiteto Filosofijos fakulteto bei kitų institucijų mokslininkų publikacijų srauto dalį. Pažymėtina ir humanitarinė informacijos ir komunikacijos mokslo komunikacijos, pasireiškiančios mokslo leidinyje „Informacijos mokslai“, dedamoji, kuriai atstovauja kai kurie Vilniaus universiteto Komunikacijos, Filologijos fakulteto ir kai kurių mokslinių institutų darbuotojai. Tyrimo rezultatai atskleidžia, kad socialinės komunikacijos ir informacijos paradigmos publikacijų sraute vyrauja Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto mokslininkų darbai.

6 pav. Mokslo leidinio „Informacijos mokslai“ (2000–2005) autorių, nurodančių institucinę prieskyrą Vilniaus universiteto Komunikacijos fakultetui, aktyvumas (procentais autorių grupėje)

Analizuojant Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto mokslininkų formaliąją mokslo komunikaciją, tarpininkaujamą „Informacijos mokslų“, nustatyta, kad mokslinių tyrimų rezultatus šiame leidinyje tiriamuoju laikotarpiu viešino dauguma Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto darbuotojų ir doktorantų (6 pav.).

Autorių, skelbiančių darbus mokslo leidinyje „Informacijos mokslai“, publikacijų kiekybinis tyrimas leidžia išskirti keletą esminių tendencijų. Tiriamuoju laikotarpiu pastebimas akivaizdus atotrūkis tarp šiame leidinyje aktyviai publikuojančių mokslinius straipsnius ir pasyvesnių mokslininkų (6 pav.). Matyti, kad šiame leidinyje aktyviausiai publikuojantys mokslinius straipsnius mokslininkai nėra priskiriami Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto kolektyvui. Tačiau autorių analizė rodo, kad tarp daugiausia leidinyje mokslinius straipsnius publikuojančių

autorių patenka buvę Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto darbuotojai, produktyvūs mokslininkai, tyrimo metu pakeitę darbo vietą. Iš viso tiriamuoju laikotarpiu „Informacijos mokslams“. Renaldas Gudauskas yra pateikęs 9 straipsnius, Arūnas Augustinaitis – 8 straipsnius; atitinkamai peržiūrint šių autorių prieskyras nurodytina, kad su Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto prieskyra šie autoriai tiriamame leidinyje yra paskelbę atitinkamai po 4 ir 5 straipsnius. Šių autorių vyravimas nulemtas tiek jų vadybinės ir mokslinės veiklos, tiek tuometinės mokslinės taikomosios veiklos, t. y. aktyvaus dalyvavimo atsirandančios informacijos visuomenės politinėje ir socialinėje, technologinėje plėtroje. Informacijos visuomenės tematikai nagrinėti skirti straipsniai susieja abi informacijos mokslo paradigmas (socialinę ir technologinę), kartu šių mokslininkų straipsniai pobūdžiu ir turiniu

apima visas informacijos ir komunikacijos mokslo sritis. Juose jungiama informacijos vadyba, žinių ekonomika, viešieji ryšiai, žiniasklaidos tyrimai, informacijos ir komunikacijos technologijos, komunikacijos politika ir politinė komunikacija. Šios informacijos visuomenės tematikos aktualumą nurodo ir „Informacijos mokslų“ temų tyrimo autorė Ala Miežinienė [5, 208].

Atotrūkis tarp daugiausia darbų tiriamuoju laikotarpiu šiame leidinyje publikavusių autorių ir kitų autorių leidžia kalbėti ne tik apie srities lyderius, bet ir apie Lietuvoje mokslininkų dėmesio sulaukusias aktualias mokslinių (teorinių ir taikomųjų) komunikacijos ir informacijos tyrimų sritis, o kartu ir apie suintensyvėjusią kitų mokslininkų mokslinę veiklą. Konstatuojama, kad tiriamuoju laikotarpiu reikšminamos tokios informacijos ir komunikacijos mokslinių tyrimų sritys: informacijos ir žinių vadyba, žiniasklaidos tyrimai, viešieji ryšiai, informacijos teorija; aktyvėja (aktyvus mokslininkų publikacijų skaičiaus augimas pastebimas nuo 2003 metų, kai iš Komunikacijos fakulteto pasitraukė A. Augustinaitis ir R. Gudauskas, anksčiau aktyviai publikavę su šio fakulteto prieskyra) mokslininkai, atstovaujantys besiklostančioms aktualioms mokslo tyrimo problematikos sritims: Žyginas Pečiulis, Renata Matkevičienė (po 6 straipsnius), Audronė Glosienė (5 straipsniai), Zenona Ona Atkočiūnienė (4 straipsniai), Algirdas Budrevičius, Marija Stonkienė, Andrius Vaišnys (po 3 straipsnius).

Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto mokslininkų formaliosios mokslo

komunikacijos, tarpininkaujamos mokslo leidinių „Knygotyra“ ir „Informacijos mokslai“, kiekybinių aspektų tyrimo duomenys patvirtino prielaidą, kad Vilniaus universiteto Komunikacijos fakultete yra susidaręs komunikacijos ir informacijos mokslų srities mokslininkų branduolys.

Apibendrinant šiame straipsnyje apžvelgiamo tyrimo rezultatus galima išskirti Lietuvos specializuotuose mokslo leidiniuose mokslinių tyrimų rezultatus viešinančių autorių elitą, kuriam būdinga mokslinės produkcijos gausa. Tyrimas atskleidė Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto komunikacijos ir informacijos mokslų srities mokslininkų formaliosios mokslo komunikacijos aktyvumo tendencijas ir išryškino mokslinį potencialą, formuojantį ir stiprinantį Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto komunikacijos ir informacijos mokslų srities mokslininkų branduolį. Tačiau būtina turėti galvoje, kad šio tyrimo duomenys turi būti implikuojami užsienio komunikacijos ir informacijos mokslo leidinių tarpininkaujamos formaliosios mokslo komunikacijos tyrimų rezultatų, kurie gali koreguoti pastebėtas formaliosios mokslo komunikacijos tendencijas.

IŠVADOS

Išanalizavus Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto komunikacijos ir informacijos mokslininkų mokslo komunikacijos pobūdį, teigiama, kad formalioji mokslo komunikacija (*mokslininkas–mokslininkui*) yra dominuojanti tiriamoje visuminėje mokslo komunikacijos struktūroje. Vil-

niaus universiteto Komunikacijos fakulteto komunikacijos ir informacijos mokslininkų formaliosios mokslo komunikacijos geografinė aprėptis atskleidžia ne tik mokslo produkcijos paplitimo geografiją, bet ir mokslininkų pripažinimą nacionaliniu ir tarptautiniu mastu. Tyrimo rezultatai parodė, kad Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto mokslininkų formalioji mokslo komunikacija telkiasi Lietuvoje.

Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto komunikacijos ir informacijos mokslininkų formaliojoje mokslo komunikacijoje tiriamuoju laikotarpiu vyraujanti komunikacijos priemonė – moksliniai straipsniai. Pastebima, kad specializuoti komunikacijos ir informacijos mokslų leidiniai „Knygotyra“ ir „Informacijos mokslai“ užima reikšmingą vietą formaliojoje mokslo komunikacijoje.

Formaliosios komunikacijos ir informacijos mokslo komunikacijos, tarpininkaujamos mokslo leidinio „Knygotyra“, pranešimų srauto tyrimas leido išskirti Lietuvos institucijas, kuriose atliekami daugiasluoksniai knygos kaip komunikacijos ir informacijos mokslų dalyko tyrimai: tai Vilniaus universitetas, Vilniaus dailės akademija, Vytauto Didžiojo universitetas, Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, Vilniaus universiteto biblioteka ir Lietuvos mokslų akademijos biblioteka. Tyrimo duomenimis, knygos moksliniai tyrimai telkiami Vilniaus universiteto Komunikacijos fakultete. Nustatytas stabilus formaliosios komunikacijos ir informacijos mokslo komunikacijos, tarpininkaujamos mokslo leidinio „Knygotyra“ (2000–2005),

aktyviausių autorių branduolys – Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto mokslininkai Domas Kaunas, Alma Braziūnienė, Aušra Navickienė ir Osvaldas Janonis.

Formaliosios mokslo komunikacijos, tarpininkaujamos mokslo leidinio „Informacijos mokslai“ (2000–2005), pranešimų srauto tyrimas atskleidė, kad Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto mokslininkai išplėtojo praktikos poreikių nulemtą informacijos visuomenės klostymosi Lietuvoje mokslinių tyrimų tematiką. Tyrimas taip pat parodė, kad mokslininkai, dirbantys komunikacijos ir informacijos mokslų srityje, net ir pakeitę darbovietę – mokslo instituciją (iš Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto perėję dirbti į kitą fakultetą ar kitą aukštąją mokyklą ar mokslo instituciją), savo mokslo rezultatų sklaidai ir toliau naudoja „Informacijos mokslų“ žurnalą.

Mokslinių publikacijų dažnio „Informacijos moksluose“ analizė leidžia ne tik įžvelgti Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto informacijos ir komunikacijos mokslų srities mokslininkų, tyrėjų ryškėjimą ir brandą, bet ir išskirti besiklostančius socialinę komunikacijos ir informacijos mokslų paradigmą plėtojančius mokslo komunikacijos, tarpininkaujamos „Informacijos mokslų“, probleminius laukus: žiniasklaidos tyrimus, taikomąją komunikaciją (viešuosius ryšius ir politinę komunikaciją), informacijos ir žinių vadybą, teisinius komunikacijos ir informacijos srities aspektus, informacijos ir žinių teorijos tyrimus.

Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto mokslininkų formaliosios mokslo

komunikacijos kiekybinio tyrimo rezultatai leidžia formuluoti prielaidą, kad Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto mokslininkai, sudarantys komunikacijos ir informacijos mokslų srities Lietuvos mokslininkų kritinę masę, dalyvaudami mokslo komunikacijoje, publikuodami savo mokslinių tyrimų rezultatus formuoja komunikacijos

ir informacijos mokslų srities žemėlapi Lietuvos formaliojoje mokslo komunikacijoje. Šios prielaidos patikrai turėtų būti atliekama kokybinė formaliosios mokslo komunikacijos pranešimų srauto turinio analizė. Ši analizė padės įvardyti Lietuvoje aktualias komunikacijos ir informacijos mokslų tyrimo sritis, šių sričių lyderius.

NUORODOS

1. *Apie „Knygotyrą“* [interaktyvus], s. a. [žiūrėta 2009 m. gruodžio 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.leidykla.eu/mokslo-darbai/knygotyra/apie-knygotyra/>>.

2. CRONIN, Blaise. *The Hand of Science: Academic Writing and Its Rewards*. Lanham: The Scarecrow Press, Inc. 2005, 224 p. ISBN 978-0810852822.

3. LUO, Airong; OLSON, Judith S. *Informal Communication in Collaboratories* [interaktyvus]. 2006 [žiūrėta 2009 m. kovo 22 d.]. Prieiga per internetą: <<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.104.7403&rep=rep1&type=pdf>>.

4. MACEVIČIŪTĖ, Elena. Knygotyra: pastovumas ir permainingos. *Knygotyra*, 2006, t. 47, p. 297–306.

5. MIEŽINIENĖ, Ala. Mokslo darbų leidyba ir sklaida: leidinys „Informacijos mokslai“ –

dešimt metų, trisdešimt tomų. *Informacijos mokslai*, 2004, t. 31, p. 198–212.

6. NENTWICH, Michael. *Cyberscience: Research in the Age of the Internet*. Vienna: Austrian Academy of Sciences Press, 2003. 569 p. ISBN 3700131887.

7. SCHAUDER, Don. Electronic publishing of professional articles: Attitudes of academics and implications for the scholarly communication industry. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 1994, vol. 45, iss. 2, p. 73–100. ISSN 1532-2882.

8. STONIENĖ, Vanda. „Knygotyra“ (1970–1999): analitinė apžvalga. *Knygotyra*, 2000, t. 36, p. 119–132.

9. VOVERIENĖ, Ona. Knygotyrinių ir informacijos mokslų citavimo analizė (1949–1998). *Knygotyra*, 2000, t. 36, p. 133–147.

FORMAL SCIENCE COMMUNICATION IN THE RESEARCH PAPERS
“KNYGOTYRA” AND “INFORMACIJOS MOKSLAI”:
QUANTITATIVE ANALYSIS

MARIJA STONKIENĖ, ERIKA JANIŪNIENĖ, RENATA MATKEVIČIENĖ

Abstract

For intensive academic activities, there is a need to ensure introduction of scientific research results, discussion of scientific works and spread of scientific investigation results in an interaction among scientists, scientists and scientific community, scientists and society. This kind of communication creates and fosters the persistent value of scientific work through the presentation and dissemination of results of scientific theoretical and empirical investigations.

In the article, scientific communication is understood as a dissemination of scientific information of all areas of scientific research through formal and informal channels of communication. Scientific communication as a concept unites various possibilities such as science mass communication, public understanding of science, public awareness of science, scientific culture, scholarly communication aspects such as academic communication, purely scientific communication, etc.

The aim of the article is to analyze formal science communication presented by scientists from the Faculty of Communication of Vilnius University. The research aims to present completeness of science communication presented by the scholars of the Faculty of Communication in dissemination of results of scientific researches and to create a knowledge dissemination map in which a flow of science communication and activities of scholars could be shown. The research is based on the quantitative variables that

describe the form of science communication, from analysis of documental communication in scientific publications to formal communication such as participation in national and international conferences, expert activities, etc.

Analysis of formal science communication is carried out from four main points: analysis of the science communication structure at the Faculty of Communication, Vilnius University; measurement of the geographical scope of science communication performed by the scholars of the Faculty; a set of participants and a flow of science communication; identification of institutions and individual scholars that actively participate in science communication in the field of communication and information.

Results of the research stress several important aspects which present science communication at the Faculty of Communication of Vilnius University: the communication model “scientists to scientists” is dominating; dissemination of scientific information is oriented towards the Lithuanian scientific community; by active participation in international scientific networks and conferences; the map that presents the spread of scientific research results is wider than Lithuania’s geographical frame. As the main means for formal science communication, scientific publications could be mentioned. “Knygotyra” and “Informacijos mokslai” are the main scientific journals where formal science communication in the area of communication and information is concentrated.

Įteikta 2010 m. sausio mėn.